

УРЯД НЕВДОВОЛЕНИЙ З ПРОГРАМИ БИЗНЕСУ

ВАШІНГТОН. — Урядники різних федеральних департаментів і бюр висказуються дуже критично про плани відбудови краю, що їх виробили збори провідників бізнесу в Гвайт Солфор Спрінгз (Вест Верджинія) та предложили президентови Рузвельтові.

Президент ці проекти прийняв та обіцяв розслідувати їх, як вони на це заслугоують, але з делегацією бізнесменів ніякої конференції не відбував.

Урядовці спеціально невдоволені з пропозиції бізнесменів, щоб уряд лише уся допомогою акцію на бізнес. Гопкінс, голова уряду відбудови краю, сказав про цей план з дотинком: «Як бізнесмени такі певні свого плану, як вони звинуватять його в ризикованій пакунок та пішійство безробітним».

Проти бізнесових планів заявляються теж сенатори.

Тимчасом у Гвайт Солфор Спрінгз бізнесмени дали викінчувати свої плани.

ЮНІЯ ДОМАГАЄТЬСЯ УНORMУВАННЯ ПРО- МИСЛУ М'ЯГКОГО ВУГЛЯ.

ВАШІНГТОН. — Уряд юнії «Юнайтід Майн Воркерс оф Америка» домагається від уряду вступити проти власників копалень м'ягкого вугля, котрі не придержуються встановленим урядом цінам.

Юнія каже, що порушення урядової постанови про ціни м'ягкого вугля в промислі загальні та що, на її думку, це грозить робітникам обниження зарплатної плати. Уряд юнії звертає урядови увагу, що як уряд не візьметься за застановлення безпощадної конкуренції, то юнія буде примушена пошати в цій справі якусь акцію для охорони прав робітників.

ФОРД ОСУДЖУЄ ВІЙНУ.

ДІТРОЙТ (Мічиген). — Генрі Форд, відомий автомобільний фабрикант, пише в своїм ризіванні поздоровленню, пошеним в офіційному журналі Едісоново Інституту, що він переконався, що війна це бізнес, який має на цілі добувати зиски.

Про це він, мовляв, переконався, коли вислав був до Європи свій «корабель мира» в 1915 році.

ПІСЛЯ ЗАВОРУШЕНЬ У ШЕЛБІСВІЛІ.

ШЕЛБІСВІЛ (Тенесі). — Число жертв масових заворушень на тлі намаганого ліччу Муріна дійшло до 3 осіб.

Тверезіші круги вважають заворушення нездорозним явищем та організувати приватний комітет, що має стергти, щоб такі сцени не повторились.

ЯБЛОКО ЯК ЛІКУВАЛЬНИЙ ЗАСІБ.

ВЕНАЧІ (Вашингтон). — Д-р Л. Е. Битнер подає до відом, що йому вдалося лікувати дітей, хворих на червунку і подібні недуги, яблочками. Він лікував немовлята дозрілими м'якими яблочками два дні, не даючи їм ніякої іншої поживи. Він каже, що своє лікарське відкриття potwierдив своїми доповідями в 2,000 випадків.

ОБЕЗВЛАДНЕННЯ КОРАБЕЛЬ ПОКОНУЄ БУРЮ.

НЮ ЙОРК. — У той самий час, як увага майже всіх кораблів на Атлантичському океані була звернена на ратування норвезького корабля «Сісто», на збуренні океані просив ратунку від затоплення американський вугільний корабель «Северен». Велика буря зіпсувала йому керму, коли корабель був колом 19 миль на південний захід від Огняного острова. Цей день корабель з 41 людьми залоги був зданий на ласку й неласку океану. Завдяки невпинним зусиллям відважної залоги вдалося нахресті керму направили й корабель поплив до порту власними силами.

Подібні пригоди з бурєю, що вимагали допомоги інших кораблів, мали рибацький корабель «Виджел», котрому буря зомлила повітряну помпу і зупила машину, та вантажний корабель «Онтаріо», у котрим загорівся ладунку товарів.

ОБЕРЕЖНІ ЗІ СВИКАМИ.

НЮ ЙОРК. — Пожарний департамент міста видав з нагоди Різдва публичну остерогу перед небезпечкою вогню через зжигання свічок до прикрасування ялинки. Департамент радить уживати замість свічок електричних лампочок.

ДВІ СЕРНИ НА ОДИН СТІЛ.

КОНКОРД (Норт Каролайна). — Д-р Гюберт Б. Сеп, місцевий дентист, убив на полюванні одну козулю дві серни. Кудя прибила шию серни, до котрої він приєднався, та владрила це в голову іншу малу серну, котрої мисливий зовсім не бачив.

ПРОТЕСТУЙМО МАСОВО ПРОТИ МАСОВИХ РОЗСТРІЛІВ НА УКРАЇНІ.

ВИСИЛАЙМО НЕГАЙНО ПИСЕМНІ ПРОТЕСТИ ДО ПРЕЗИДЕНТА ДЕРЖАВИ І ДОМАГАЙМОСЯ ЗІРВАННЯ ДИПЛОМАТИЧНИХ ЗНОСИН З СОВЄТАМИ, ЯКЩО ТАМ ДАЛІ ДЕРЖАТИМУТЬСЯ СИСТЕМИ МАСОВИХ РОЗСТРІЛІВ І ВІДМОВИ ПРАВА ОБВИНУВАЧЕНОГО НА ОБОРОНУ ПЕРЕД СУДОМ.

ЗВЕРТАЙМОСЯ ВІД ІМЕНІ НАШИХ ПОЛІТИЧНИХ ГОРОЖАНСЬКИХ КЛУБІВ І ІНШИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ДО КОНГРЕСМЕНІВ І СЕНАТОРІВ З РЕЗОЛЮЦІЯМИ, ЩО ВИМАГАЮТЬ ВІД НИХ, ЩОБ ВОНИ НЕГАЙНО ПОРУШИЛИ В КОНГРЕСІ, ЯК ТІЛЬКИ ВІН ЗІЙДЕТЬСЯ НА НАРАДІ В СІЧНІ, СПРАВУ ТЕРОРУ І МАСОВИХ РОЗСТРІЛІВ В СРСР, А ЗОКРЕМА НА УКРАЇНІ.

ВЕЛИКІ ЗЛОВЖИВАННЯ В СКАРБОВОМУ УРЯДІ.

Судове слідство в справі грошевих зловживань на терені 22-го скарбового уряду у Варшаві викрило, що два урядові, початковий ексекюції Лукавський і сесекстратор Боровський, у порозумінні з урядовцями Завішю вкрали 170,000 зл. на шкodu державного скарбу. Гроші пропонути на гулянку, в карти та гру на кінських перегонках. Ветер призначили до вини.

НЕВІДПОВІДНОСТІ В СРСР.

Подібно, як колись, тисячі років тому, єгипетські фараони вживали до будови пірамід сотки тисяч невідпачів, роблять це й сьогодні в найпопулярнішій країні світу, СРСР червоної фараони. І так у рр. 1932—1933 ГПУ збудувало, використовуючи вичиночно, викрої політичних засланих, балтійсько-біломорський канал, що лучить озеро Онега з Білим морем. Його довжина 221 кілометрів і коштував він 95 мільйонів рублів.

Один німецький журналіст пише з того приводу така: «Кожного здивує така мала сума капіталу, вложеного в будову каналу. Це стане явним як тоді, коли зважимо, що вряховано сюди тільки кошти будівельних матеріалів. Отже, а поданий суми нема ні однієї копійки грошей на заробітню плату для тих, що працювали над будовою каналу... Вже по закінченні будови стало відомим, що за добре виконання роботи 75 тисяч засланих помилувано або зменшено їм кару. Одне треба припускати, що при будові каналу працювали, адесятеро більше робітників».

ЩЕ ОДНО ВЕВІСТВО ПІД ЧАС ВЕСІЛЛЯ.

В селі Бушковицькому, горюхиського пов., підчас весілля в хаті селянина Яніма Бубринюка між учасниками весілля, Іваном Підгайним з Володимирівки і Карпом Шноцкою з сусільного села, повстала бійка. В одному моменті Підгайний витягнув з кишені ніж і вдарив ним Шноцку в горло, від чого той згинув на місці. Над убивником хотіли викинити самосуд і лише поліція, яка в час прибула, врятувала його з рук юрди. — Ось що робить горька й темнота!

БОРІТБЯ ЗА НАЦІОНАЛІЗМ В. АРХІТЕКТУРИ.

Спілка советських архітектів виступає проти низької архітектурних витів, що мають відбутися в Києві, Харкові, Сталіні, Одесі, Вінниці й інших містах. Як постоваж, «Вісті ВУЦВК», на виставах показати, «боротьбу за якість архітектури, проти спрощенства, лівачьких заскоків, ексцентризму, консерватизму і націоналізму в архітектурі».

ВЕВІСТВО НА ВІДПУСТІ ПІД ЦЕРКВОЮ.

Невідповідність православне духовенство, що не дає в більшості як слід про релігійне й моральне виховання своїх вірних, у значній мірі несе відповідальність за стан речей, що є по селах наших північно-західних земель. Моральний упадок по багатьох селах прибирає просто жалюгідні розміри. Це характеризує між іншими випадок, що трапився підчас христового православного свята в Хворості, володимирського повіту. По богослуженні між селянами, що масово зібралися під церквою, повстала бійка, підчас якої Федот Федюк вколов ножем Кледа разів Гордія Греч з сусільного села, наслідком чого Греч згинув на місці. Вбивцю арештували.

ТРУПИ НЕМОВЛЯТ, РОЗ- ШАРПАНІ ПАСАМИ Й ЛІ- САМИ.

В селі Полонка, біля Луцька, в громадському лісі знайшли немовля мужського полу з відгризеною головою. Як виявилось, голову віділи лиси. Подібний випадок стався в селі Річчів, рівненського повіту, де на місцевому кладовищі знайшли немовля без лійки руки й ноги. Додатково, що трупа розшарпана пси.

ЗАКРИЛИ УКРАЇНСЬКУ КООПЕРАТИВУ.

В Рівному з розпорядження старостарства припинено діяльність української кооперативи. На Рівненщині відкрили 15 кооператив. Причиною закриття міської кооперативи в Рівному є теж «невідповідність» помешкання й незатвердження проекту улаштування. Головою Мадзірної Раді цієї кооперативи був «бесбачий» посол Бура, який одночасно належить до крайової організації з вольовишівської районівки.

І РУМУНСЬКІ СТУДЕНТИ СКАРКАЮТЬСЯ!

«Ордінія» містить комунікат президента звязку румунських студентів, у якому він скаргиться, що влада, опираючись на цензуру й стан облоги, відобрала студентам свободу слова в пресі й на зборах, а тимчасом студентські захисти не приймають, студентів викладають на вулицю саме тепер у часі іспитів, а на їх місці стоїть жандармський багнет. Зат: студенти «червоного» переконання видають газети, ім дозволяють комуністичну пропаганду навіть проти державних інституцій. — Щож, як признають, не признають.

ДОБРИЙ ПІСТ.

Чоловік, що не їсть уже 11 місяців і жие тільки тим, що привносе собі рот м'ясоком, прийшов незалежно то до Чернівців до лікарів. Називається він Антін Калачиня і походить з Котлених козо Брчанч, хотинського повіту. — Румунський газети пишуть, що який так державні урядовці не їли 11 місяців, то міністер фінансів полатив би свій бюджет.

МАСОВЕ ВИСЕЛЮВАННЯ ЧУЖИНИЦЬ З РУМУНІЙ.

Румунський уряд задумує виселити чужинців з Румунії. З самого Букарешту мають виселити 2,000, з інших міст 8,000 чужинців. Головна причина виселювання чужинців — зріст безробіття.

МІСТО З ТЕМПОМ.

У советському «Літературному Ленінграді» товарищ Семьонов описує «нову українську столицю — Київ».

«Імперіялістичні історики люблять звеличати його як матір руських горьолів. Київ тепер росте, молоде...

«Було таке собі спокійне місто. Небагато там було людей і ті не квапилися. Поїзда приходили не часто. Можна було дістати кімнату. Тепер люди не ходять, а біжать. Кімнату? Ніякого сіло, тим більше кімнату в готелі. Живуть по 60 осіб в одній. Водя? Водя нема. Нема енергії для освітлення. У трайбай сісти кудя важче, ніж у Москві».

Нема нічого, є зате «темня», що заступають усе інше. І це щось... посеред Куяв — товариш Постішев.

СОВЕТИ ЗААРЕШТУВАЛИ ЗІНОВЕВА І КАМЕНЕВА

ЛОНДОН. — «Дейлі Експрес» подає від свого кореспондента з Москви, що советська влада арештувала Григорія Зіновева і Льва Каменева. Вони під «домашнім арештом». Уряд вважає їх винуватниками вбивства Кірова. Зіновева привезено літаком з Уралу, де він займав урядову, незначну посаду. Негайно, як тільки Зіновева прибув до Москви, заведено його до Сталіна. Переслухання тривало пів години. По переслухання Сталін заявив, що він не спічне доти, поки не буде знищений останній член з опозиції групи Зіновева-Каменева.

Зіновева вважали апостолом «чистого ленінізму». Він був головою Третього Інтернаціоналу. Це великий приятель Леніна і гострий критик політики Сталіна. Його виклидано двічі з комуністичної партії. Від 1933 р. займає незначне становище. Взяти його назад до партії по заяві, що жалув своїх «помилки» та обіцяє йти по лінії, витиченій партією.

Каменев, це бувший редактор часопису «Правда» і бувший советський амбасадор до Італії, котрий виступив проти Сталіна ще в 1927 р. І був за те прогнаний з партії. В 1928 р. прийнято його на ново, а в 1932 р. знову прогнано з партії.

РІЖНІ СЛУХИ.

ЛОНДОН. — Ріжними шляхами доходять із Советів ріжні глухі вісті. Навіть кажуть, що вже розстріляли Зіновева і Каменева, але нема potwierдження цього, а навпаки, є заперечування. В Советах діються тепер важні події, про які ніхто поза Советами не знає. І це певне, що советський уряд почувує себе у великій небезпечі.

КІРОВ У ПОРТРЕТАХ І СТАТУАХ.

МОСКВА (Росія). — Найкращі скульптори працюють над бюстом воїного Кірова, а маліри малюють його портрети. Вибитки одних і других будуть розкинені по цілій території СРСР для вшанування пам'яті Кірова. Досліджують теж мозок Кірова, а ленінградський науковий інститут запевняє, що оголосить наукову працю про ті досліди.

ПОДАЮТЬ СТАТИСТИКУ СВИНЕЙ, А ЛЮДЕЙ НІ.

ЖЕНЕВА (Швайцарія). — Українське Бюро в Женеві застановляється над звітом советського уряду, поміченим в «Вісестях» з 21-го листопада, де кажеться, що на Україні було в останнім році 2 мільйони свиней більше в порівнянні з минулим роком. На Україні, кажеться в новинці Бюро, отворено центрально плекання свиней, фабрику м'яса для московської бюрократії й армії в часі найбільшої голодової катастрофи. Тепер московський уряд подає, скільки прибуло свиней на Україну, але про те, скільки убуло за цей час людей, не згадує. Такої статистики нема. Є тільки статистика новонароджених свиней, а нема статистики мільйонів людей, померлих з голоду.

ПРО ТЕРОРИЗМ У СОВЕТАХ.

ЖЕНЕВА. — Українське Бюро згадує про статистику, поміщену в «Журнал де Женев», у якій говориться про заворушення в більшевцькій флотії й утену советських моряків заворушень у флотії, якими почалася свого часу революція в Німеччині, Португалії і в самій Росії. А з нагоди відновлення Советами масового терору згадується за те, що коли Дора Каплан ранила Леніна, то Дзержинський кинув до лійок чана 20,000 осіб, яких потім розстріляли. Смерть Урицького коштувала 3,000 жертв, а тепер Сталін вертається до тих самих методів.

ВИЗНАВАННЯ СОВЕТІВ — ЗВИЧАЙНИЙ ТОРГ.

ПАРИЖ. — Французькі газети доносять з Білгороду, столиці Югославії, що Югославія визнає тепер Совети. Буде це в заплата за те, що Літвінов у Лізі Націй ставив по стороні Югославії, а проти Угорщини, й обороняв ненарушальність версайського договору.

ЧИ ПІДЕМО ВПЕРЕД?

ВАРШАВА (Польща). — Під таким наголовком поміщено статтю в польській газеті «Глас народу» з 5-го грудня. І кажеться там, що — ні. Польща не йде вперед, приймаючи на освітнім і декоративним полі. Бо коли польський нарід був під чужини, то білному легше було набуту вищу освіту (якщо він був дійсно спосібний) ніж тепер у польській державі. Бо вчитися у вищих школах може в першу чергу той, хто має гроші. Можна вказувати, називаючи спосібності й успіхи в науці. Та це не звільняє від шкільних оплат. І тому білі заступають у Польщі школу з почуванням розпуки і кривди.

"СВОБОДА" (LIBERTY)

Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 61-63 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1914 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакції не відповідає.

За кождий зміст адрес платиться 10 центів.

3 Канади власність пошти гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. "Свобода": B'ERGEN 4-0237 — Тел. У. Н. Союз: B'ERGEN 4-1016.

Адреса: "СВОБОДА", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

КУЛІСА ВІДСЛОНЮЄТЬСЯ

Йоганнес Стід, заграничний редактор ньюйоркської газети "Пост", подає в останніх числах цієї газети сенсаційні ревілюції про грозу війни в Європі, котрі цікавлять нас, перше, за загальною причиною, бо війна в Європі мусить відбутися на українських народах, а подруге, тому, що в тій війні буде йти справа безпосередньо за Україну.

Відноситься справа до європейської заперушки через атентат на сербського короля. До фактів, відомих з публічних донесень, Стід додає факти, для широкої публіки закриті, факти, котрі, як він каже, певно заінтересовані особи заперечать, але які він знає з певних жерел.

Знала широка публіка, що між гістьми, що приїхали на весілля англійського королеви в Лондон, був між іншими сербський князь Павло, регент Югославії підчас малолітності короля Петра. Та не знала вона, що він не приїхав на весілля, а на те, щобі предлажати англійському прем'єрові Мекдоналду, що сербський уряд має докази, що хорватський революціонерів фінансував поважними грошима допомогами італійський уряд. Мовляв, граф Чіно, зять Муссоліні, давав кілька разів великі суми Павловичам, голові терористичної організації, що вбила короля Олександра. Ці факти, говорив князь Павло, Югославія хоче відкрити на засіданні Ліги Націй.

У відповідь на цю заяву Мекдоналд заявив, що таке поставлення справи перед Лігою Націй грозить війною. Він заперечує від князя Павла на таке не йти. Коли князь Павло йому сказав, що сербський уряд мусить якесь успокоїти розбурхані настрої сербського народу, Мекдоналд порадив йому виступати в Женеві бундючно, але не виступати проти сильної Італії, а проти безсилної Мадярщини, отже держава, яка мусить прийняти образ.

Князь Павло не хотів на це пристати та вийшов з Лондону ображений, загрозивши, що кине в Женеві приготувану бомбу. Англія тоді постаралася, щоб Франція на спілку з Англією загрозила Югославії відкидання своїх репрезентантів з Білгороду, що перед широким світом значило би, що Югославія сама пре до війни, для якої слушності не бачить ні Англія ні Франція.

Це заставило Югославію відступити від первісного плану. Югославія виступила в Женеві не проти Італії, а проти слабшої Мадярщини, котра, як звичайно слаба, пробувала складала з себе вини, покуюючи на американських Хорватів, а остаточно сховала образ в кишеню.

Мир Європи був уртований. ... Та чи на довго?

Михайло Грушевський.

НЕРОБОЧИЙ ГРИЦЬКО КРИВИЙ

Волинський образок з початку вісімнадцятого віку. (7)

Там пройшло кілька часу. Серце його, подібно до багаття розгорілося; гніла в селі, палаючи, шипіла, тріскаючи; полая високо підніслася блискучі язички, освічуючи що чудно й страшну картину: мертвих і живого над ним, що не рижівся тепер нічим від мертвого. Тільки не було кому жалити, німий, струнучий з гілля дубки сіг на Кривця. Шо йому до гри, до криків людських? Вони минали, як і все минає. Був немолодий, нові люди будуть мутитися на його вільнім гіллям...

IV.

Грицько посидів так з годиною, не чути ні холоду від снігу, ні спекти від багаття, не чути нічого. Страшно думати, що він бив живий, шукався на нирі, але не знав, як його виласи. Він сидів перед усім почиту страху й власної охорони. Не стивнівши добре, механічно почав він розгортати сніг; вивиривши йому, поклади туди живого, як дитинку, закладав гілля, ки, що назирали у дох, і присипав снігом. Шо роботу зробив він швидко, прихисав і, втомившись, знову сів — коло цієї нової мотушки.

Аж тепер тільки почув він своє горе, і нещаслива приго-

Е. Ошакський.

ПАМ'ЯТІ ВЕЛИКОГО УКРАЇНЦЯ

(Читано в "Українській Громаді" в Римі 2 XII. 1934).

Грушевський не був мілітаристом; але глибоко поважаються ті, що вважали, ніби його "професорство" не дозволяло йому арозуміти потреби рішучого військового чину. Навпаки, я знаю цілком добре, що думка про необхідність утворення української армії була одною з його найбільших гризотливих думок. І пам'ятаю, що єдиний раз, коли я бачив "батька Грушевського" в стані повної депресії, єдиний раз за увесь час нашої спільної праці в Центральній Раді депресія з'явилася — правда, на дуже короткий момент — внаслідок насашого військового негідателювання. Це були часи укладу тимчасового уряду Українського в Петрограді, коли сама доля, здавалося, давала Україну в руки її тодішніх провідників. У Києві тек похилилася більшовицькі розрухи. Виникла необхідність твердої революційної влади, і навіть самі антиукраїнські меншість, всі ті, які раніше галасували, що український рух є "пожежа в спину російської революції", зверталися тепер до Центральної Ради, щоб вона перебрала на себе цілу владу. Сформувалася Революційний Комітет і почалися дебати, що робити, особливо з огляду на російські і козацькі (тоді цілком єдинодієльні) війська, яких було повно на Україні, і навіть у самому Києві. При Центральній Раді функціонував уже Генеральний Військовий Комітет, вибраний на трох всеукраїнських військових з'їздах, а на його чолі стояв Петролю, якому була доверена ціла військова справа. І от, пам'ятаю, підчас засідання Революційного Комітету в ридорі Центральної Ради Михайло Сергійович прохидити по всій всьє коридор і спинається в боківому прохиді, над коротенькими сходами, що ведуть у нічці кімнати. Я мав від нього якесь канцелярську справу і пішов за ним. І в його постаті було стільки безнадійності й тут, що я мимовільно збентежився. Підбігаю до нього:

— Що з вами, Михайле Сергійовичу?

— Петлюра нічого не зробив у військовій справі, — і він махнув рукою — ми не маємо жадного війська.

Я ніколи, повторюю, не бачив на обличчі Грушевського більш трагічного виразу. Може бути, що це більш трагічний він був тоді, коли німеччини жовірни, по наказу Новопольського, гетьмана Скоропадського, з багнетами в руках розганяли Центральну Раду та наказували йому, і голові, членам і міністрам підносити руки догори (чого він не зробив — єдиний у цій Центральній Раді), але я тоді не був присутній. Тогож моменту, що я бачив, ніколи не забуду.

Михайло Сергійович Грушевський дуже довго працював у Галичині як професор львівського університету, де викладав українську історію від 1894 року аж до вибуху світової війни. І ніхто так як Грушевський не вплинув на вироблення соборницької ідеології та свідомості національної спільності по обидвох сторонах австро-російського кордону.

В цьому місці вважалося за найкраще заштити С. Єфремову, який так пише про це в своїй "Історії українського письменства".

— Працюючи практично найбільше в Галичині, Грушевський не тільки не поривав своїх зв'язків з Україною, а навпаки, сам стає за найдухачий зв'язок між порижніми частинами української землі, еднє їх і своєю особою і принципіально. Ідея всеукраїнського єднання — найбільшій Грушевському ідея, до якої дуже часто звертається він у публіцистичних своїх працях, уміючи все нових і нових добирати до неї ілюстрації та аргументи. "Всеукраїнізм, а бо український універсализм, — пише він — єдине єднання всіх частин української землі і підпорядкування всіх ріжних сил, які їх ділять, спільній дії цілі — національному розвиткові, як виступає київським не тільки багатьма самодля себе, ідеально, так би

сказати, але й для потреб місцевого життя її частин, для її ближчих цілей і завдань". ("З новорічних думок" 1910 р.). В такому всеукраїнському єднанні, в спільній праці всіх частин української землі шлях до розвитку рідно-го краю і єдиний лік на те безгрозно, що піднімає силу українського руху. "В інтересах українського національного розвитку в теперішній стадії — пише він перше Грушевський — лежить власне концентрація всіх національних сил, а для того всіх частей української території. Треба розвивати в них почуття єдності, солідарності, близькості, а не роздумувати ріжних, які їх ділять і які при таких роздумуваннях можуть привести до нового відокремлення, культурного і національного, ріжних частей української землі". Бажаючи звести інтереси окремих, частин в інтересах цілого, Грушевський гостро накликається на все, що їх ділять. З одного боку не минає він старого галицького "друтства", що іноді визнається й за теперішніх часів, та з другого дотіється від нього немало й спеціально українським (наддніпрянським) "гірхам". (Т. II, ст. 241).

Отже в Галичині Грушевський пробивав величезну роботу: переорганізував Наукове Товариство ім. Шевченка в Львові, як за його голосування видало більше сотки томів "Записок"; заклад, разом з Франком, "Літературно-Науковий Вістник", який у 1907 році переніс був до Києва; заклад у 1898 році "Видавничу Спілку", що була найповажнішим тоді в Україні найважливішим виданням. Він виторвав три цілу школу українських істориків, які, як Топішанський, Корубка, Крип'якевич, Кременський, Джижора і багато інших, вже всілякі виступи, ідучи сідцями свого вчителя, великий вклад у скарбницю українських дослідів. Але добріх спогадів про старше галицьке покоління у Мих. Сергійовича не залишилися. Навпаки, ці спогади були шкоро гіркі. Але зате на галицьку молодь він покладав великі надії, і коли для Центральної Ради прийшли важкі часи, і її президент вимагав постійної збройної охорони, Михайло Сергійович завжди домагався,

щоб цю охорону поновили лише Січові Стрілки, що сформувалися під проводом полка Євгена Коновальця з бунів галицьких воєнних полонених. (Були серед Січових Стрілок і Наддніпрянці, але в дуже незначній кількості). Треба сказати, що канцелярія Центральної Ради, особливо в початку, щодо чоловічого персоналу складалася тек майже з самих Галичан, і тільки жіночий персонал були єв Наддніпрянці, студенти Вулиць Жіночих Курсів (Жіночий Університет у Києві). Рівень національної самовідомості на початку української революції був іще так низький на Наддніпрянщині, що тоді, як усі свідомі наддніпрянська інтелігенція пішла на політичну роботу, що виявлялася головно в засіданнях та дискусіях, для технічної роботи, крім Галичан, нікого не знаходилося. І саме на цій технічній роботі, як секретар і завідувач канцелярією Центральної Ради, як уперше пізнав і оцінив галицьку молодь з її дисциплінованою точністю, з її саможертвенним патріотизмом. До Грушевського всі ці молоді Галичани, як і ми, ставили впрод з пошаною. Це була постать, що нас всіх обдурювала; це був дійсно всеукраїнський вождь, що мав "вірних йому і його національним ідеалам" по всіх найдавніших закутках української землі.

Та земля наша велика. Народні маси багатомілобні. І російський спадок був знадто важкий. Величний, впрод немірний відсоток нашого народу, що за часів Хмельницького пишався своєю овітністю і вважав неможливою чужинців (див. Записки Павла Алеспольського, діячка патріарха антиохійського), підля двоох стовпів московської неволі згадали неписаним. Що могли одиниці, і навіть сотки, і навіть тисячі, "вірних" супроти міліонної маси невігласів, які підбурювали московські агенти...

На початку ми згадали про те, як зустрічав Грушевського в Києві після московського заслання навіть Жиди і Росіяни, що визначали своєю "поступовістю" й уважали погіршенням вшанувати неможливо борю за волю народу, якого переслідував "старий режим". Але, потім прийшли ін-

ші часи. Почалася глуха боротьба за владу між тим самим Київським Виконавчим Комітетом, що представляв "Росію", та Центральною Радю, що стала на чолі цілого українського руху. Почали силитися обвинувачувати про всаджування "ножа в спину російської революції", почалася засідка московських кірієрера на українських богачів, почалася обурювання, керенщина і всія інші прояви московського, дарма, що ніби ліберально-демократичного, чи соціалістичного шовінізму. Почалася збройна боротьба. І в середині червня, себто яких три місяці після оттої славетної київської маніфестації з 19 березня, що була виявом загального нестримного ентузіазму, Грушевський говорив на Всеукраїнським Селянським З'їзді:

— "Святої революції скінчилося! Настає гіркий час. Україна повинна бути організована. Своєю долою повинні зшити тільки український нарід. За нього ніхто інший не риніть".

Але український нарід не був іще підготовлений до таких відповідальних рішень. І по роках очайдуної боротьби, скропленої кровю тисяч безземельних героїв, територію українського народу поділено між його сусідів, а провідники національного руху опинилися на вигнінці, на еміграції. Професор Грушевський пробув на еміграції то 1924 року, виявляючи і тут неспівучу діяльність. Заклав у Відні український приватний університет, який потім перевезено до Праги, заклад Український Соціологічний Інститут, видав кілька нових книг (в тому числі першу українську соціологію "Початки громадянства"), але життя на еміграції його боліло. Він повів переговори з більшовицькими і попросив дозволу повернутися на Україну для самої наукової роботи". Більшовицькі, розуміючи, який величний моральний капітал собі тим здобувають, тоді дозвіл дали, і навіть укліли Грушевського в склад Української Академії Наук.

(Київське буде).

Мудрість заважала, Золото в скринку, Ошакоськім С без пошукту.

І. Франко.

моявляючи з нею; він чув, як пласкала вона доложено по голую ділі титани, підликуючи її. Грицько прокинувся й не повірив собі, встав з ліжка й пішов до дверей, але тиша стояла навколо, і він вернувся знову на ліжко. Вже світало, на ринку чути було метушня, рип возів. Грицько згадав, який день настав; йому здавалося, ніби щось холодне й темне лізе на нього, й вкрився сивотою.

За кілька годин його повели на ринок. Багато цікавого людю тислося навколо шибениці, покинувши свої вози й свій торг. Дев був чудовий, вогий, ясный, повний нового, весняного життя й сили; сонце золотило ко купу людей й шибеницю посеред неї, щоб і вона веселіше виглядала. Грицько вивели, віддали в руки катів, все впорядкували як слід. Тяжко відарила сокира, віддавши відомого по цілому ринку. Кишень...

Ні, не кишень! — Чи то з волі Божої, що то з несправної роти катів, чи то з шаста того злобистого сталого, оповідає урядове справоздані, тільки кат не відрубав Грицькову голову від рау. Був на це звичай спеціальний: "стан духовний" не дав більше рубати. Грицька віддали ім — на вигонення, не було волі Божої на його кару...

Грицька завази в шпиталі й послав за цілюриком, що в ті часи був разом і за лікаря.

У. Щастя Грицькову було нещасливо: ця була утліла гілка. Шіно звеслав, і він ковав собі на самоті в шпалі. Рану твою гоїти, як вишити, не гоїлася і гнила. Грицьку тим не клоталося. Логом чужий і страшний знаменник те, що вранні спогади зникли з пам'яті, мов сокира їх перетала. Йому згадувалося щось чуже і неприємне; збентежана ластівка над вікном у його уязі ставало якесь чудним лицейством; вони не то що нагадували, а самі ставали якимсь історичним; все життя проходило в дотамі, невірних образах, баче чудні картини хмар, не знає, де кінець шостого й починається друге.

Там шов час. Рана гнила. Грицьку вимирал, і на дев'ятнадцятий день після своєї кари вмер він "добровільно", як зазначено в тому ж протоколі. Порожніми вудилими містечка проносили його на кладовище тихого ходю шпитальні діти.

Київ, 1888.

Блискуча коханця.

Таншорітка виводила балет-маєстро, мотувиючи цим, що вже небагато віддається.

Трохи нечайне виводилися, — запримтив балет-маєстр.

Так, це правда, — відповіла таншорітка, — а чийно нещасливо знайомила з ним і сама не здавала собі справи з моїм почитуван. Та як я побачила його вата, я зараз залюбулася в нього.

ки, київська за ними, але хлопці притримав його й сам став розбирати їх. Грицько стояв коло нього й дивився на нього, наче вперше їх бачив. Оглянувшись навколо, хлопці припинили й до купи лігли, присипавши снігом. Вони налетіли на Грицька, вперше в його, дали став розкидати руками.

— То я бив, я! — закричав раптом Грицько, коли ще хлопці не відірвали небижик. — От воно що! Максиме, гойди, держи!

Грицька звеслав і відвезли в село — до Марківця, звідти було тільки з версту. Грицька розпитували, але він не хотів розказувати про свою пригоду.

— Бив, та годі! — відказував він.

Два дні просидів в панській коморі, потім воно відвезли його до міста. Сіг вже пропав на дорозі, ніякі тієї метелиці, що носили теплі дні, вже чисті весні. Круки пошпилилися з своєю втіваюкою на яких два чи три дні!

Грицька поєдали в міську "вежу", серед ринку. Ямарком метушня й тут лунали крики Грицька, і той ждав свого часу. Він не думав про будуче, не міг навіть його собі уявити; тільки мимовільно мурдавало його. Він згадав Гану ще дитинством-найдишком, потім жидів, бачив перед собою пригоду з лісі та виразно, так живо, трохи не чув, як тріскає, шипіла гіллячки... Ці спогади вражали, якби його, і він не

лишив до дна сина; вона обдбала й одубла, слези замерзли на віях, і на ялиці зістало тек горе, той же жак, як коли вона ридала й дорікала Грицькову.

Грицько стоя навколішки, нагнувшись, й дивився. Потім раптом схилився, перехерстив небижик, згромадив знову гіллячки й хутко, забувши свою оглядку, пішов геть з ліса, не оглядаючись.

Він вийшов на край ліса... Недалеко хруснули гіллячки й між деревами показався козяк, запряжена в санки, за ним друга. Грицько не скоро зауважив їх і разом сплилися. Погонич, що йшов зпереду, панський парубок, оглянувши Грицька не вірно — де він узявся тут у лісі?

— А що це ви тут робите, дячку? — спитав він Грицька, — куди це ви йдете?

— Я... в село... сказав той, замишляючись й забувся, як звадо село.

— В яке село? в Марківці? — Еге в Марківці, — загадав Грицько.

— А чогож вам в Марківці, ви не марковецький, я вас не знаю; що ви тут робите? — допитував хлопцев сильно у цього чудного, несамогового чоловіка; він кинув собі сані з доріжки й узявши Грицька під руку, пішов туди слідами, що згадував Грицько. Той мовчки пішов за ним.

Швидко побачили вони перед собою загале огище, клужки серед притоптаного снігу. Грицько, побачивши клуж-

ки, кинувся за ними, але хлопці притримав його й сам став розбирати їх. Грицько стояв коло нього й дивився на нього, наче вперше їх бачив. Оглянувшись навколо, хлопці припинили й до купи лігли, присипавши снігом. Вони налетіли на Грицька, вперше в його, дали став розкидати руками.

